

TAKÁCS JUDIT IV. éves matematika – ének-zene szakos hallgató

Témavezető tanára: Szabady Józsefné

Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Szeged

Vajda József élete és munkássága

Szakdolgozatomban (1998.) Vajda Józsefnek, a kiváló embernek, pedagógusnak szeretnék emléket állítani. Ő is, ahogy Bartók, Kodály és a többi jeles népdalgyűjtő, tudományos igényű munkát végzett. A szakmai elkötelezettség mellett minden sorából a népdal és az azt éneklő ember szeretei árad. Elkészült munkám bemutatását – sajnós – már nem élhette meg.

I. VAJDA JÓZSEF ÉLETE

1920. január 3-án született Mosonban. Édesapja, Vajda József kiskereskedő, édesanyja, Luka Anna háztartásbeli. Négyen voltak testvérek; húga, Etelka, két öccse, István és László. Öt évig járt elemi iskolába Várdombra. Elsős korában, amikor megkérdezték, mi akar lenni, azt válaszolta: tanító. Az elemi iskola után a magyaróvári piarista gimnáziumba került. A gimnázium után a pápai állami fiú-tanítóképző intézetbe jelentkezett. Az éneket Hatvani János tanította, s itt tanulta meg a szolmizálást és a lapról olvasást. 1936-ban nagyszülei Pápára költöztek a nagynénjéhez, és őt is odavették magukhoz. 1938-ban Szent István halálának 900. évfordulójára a tanítóképző előadta Sík Sándor: István király című drámáját, amelyben ő is szerepelt regősként. A regőlést egy osztálytársától tanulta meg, aki galamboki volt – Galambokon élt még a regőlés, mint népszokás. Ez volt első találkozása a népzénnel.

1938-ban ismerte meg Márton Etelkát, aki később a felesége lett. Az 1939/40-es tanévben már próbálkozott a zeneszerzéssel. Ballagásra írt egy dalt, amelyet elő is adtak. A *Ballagási nótát* és néhány magyar nótát elküldött a Magyar zenealbum 1940. évi országos pályázatára. 1940. június 26-án kántortanítói oklevelet szerzett, majd Zalanémetfaluba pályázott kántortanítói állásra, amelyet meg is kapott. Októberben kapta meg a Magyar Zenealbum értesítését, amely szerint a pályázaton a *Ballagási nótát* III/b. díjjal (nagy ezüstérem) tüntették ki. Jelezték, hogy a művet szeretnék kiadni, és kérték a zongorakisérlet megküldését is. 1941. januárjában megjelent. 1941-ben menyasszonyával, Etelkával Lickóvadamosra pályáztak, meg is nyerték. Itt csak egy hónapig tanított, vasárnaponként Gellénházán kántorizált. 1941. október 11-én vonult be Zalaegerszegre katonai szolgálatra. 1943. augusztus 23-án tartották az esküvőjüket. 1944. júniusában ment ki a frontra. 1945. január 22-én Krasznahorka és Rozsnyó között a lövészárokból egy becsapódó akna elroncsolta a bal lábszárát, amelyet Kohárházán, a kórházban (január 24-én) amputáltak. Áprilistól az amerikaiak ostromolták Passaut. Májusban elfoglalták, és a magyarok előjöhetnek az óvóhelyekről. Itt, a fogság alatt minden nap muzsikált, komponált. Kórust alapított az ápolónőkből és a sebesültekből. Többszölamú egyházi műveket, háromszölamú férfikari műveket, vegyeskari műveket tanított. Októberben a többi sebesülttel együtt hazautaztak a kórházvonattal Magyarországra. A csonk sajnós nem gyógyult be, így 1946. március 20-án a bal lábát térd felett újból csonkolták – ez a műtét végre jól sikerült.

1946. szeptember 1-től a felső tagozatot tanította Csáfordon. Itt megalakították a Kalászt és a Kalotot.

Fülöp István, a Zalai Táj- és Népkutató Munkaközösség vezetője buzdította először néprajzi anyag gyűjtésére (népszokások, a falu földrajzi neveinek összeírása, azok kutatása). 1947-ben a népdalok gyűjtésére is felkérte. 1947. pünkösdjén gyűjtötte az első népdalokat Alsóhegyen, Kiglics Mátyástól.

1947. augusztus 26-án megszületett harmadik gyermeke, József (Vajda József fagottművész). A csáfordi iskolában vezető tanári beosztást kapott.

1948-49-ben kezdte el a község határmeveinek gyűjtését. A falu történetét is megpróbálta felkutatni.

1950-ben áthelyezték Novára. 1951. szeptemberétől éneket is tanított, iskolai énekkart szervezett, majd nekifogott a népdalgyűjtésnek: a tanulóknak népdalgyűjtési versenyt szervezett. Az így kapott szövegek alapján ment el a családokhoz, és jegyezte le hallás után a népdalokat (magnó még nem volt). Az összegyűjtött dalok kottáját Fülöp István továbbította Budapestre, a Néprajzi Múzeumba. A tetszetősebb népdalokból feldolgozásokat (biciniumokat) is készített.

1952. januárjában megbízólevelet kapott a Zala megyei Tanács Népművelési Osztályától néprajzi munka végzésére. Közben 1952. júliusában és augusztusában karnagyképző tanfolyamot végzett Alsógödön.

1952. december 16-án a megyei Kodály-ünnepségen a novai iskolai kórus remekül szerepelt – erről a Zalai Hírlap cikket is közölt. Még ebben az évben a megyei népművelési értekezleten vetették fel, hogy próbáljon meg egy népi együttest szervezni Nován, amely a község valamely látványos népszokását vinné színpadra, ezért lakodalmas szokásokat és dalokat gyűjtött. Ezekből az első bemutatkozás 1953. januárjában volt, hatalmas sikerrel. Júniusban a tanévzáró hangversenyre dr. Kerényi György és Kertész Gyula, a Magyar Tudományos Akadémia Népzene kutató csoportjának két munkatársa is eljött.

1953. július 15-én megbízást kapott az MTA Magyar Népzene Tára szerkesztőségétől, hogy vegyen gyűjtést Nován és környékén (párosító dalok és kosarazó játék). Még ebben az évben az Országos Néprajzi Gyűjtőpályázatra a *Novai bellehemest* és ötven novai népdalt küldött be, s ezekkel első helyezést ért el.

1954-ben és 1956-ban megkapta „Az oktatás kiváló dolgozója” kitüntetését.

1957. őszén alakult a Zala megyei pedagógus művészegyüttes, amelyet Pungor Antal vezetett. Vannay János zenészerző a Józsi bácsi által gyűjtött anyagból válogatott népdalokat, és azokból készített kórusművet. A IV. Országos Néprajzi Gyűjtőpályázaton *Babos néni népdalkincse* című anyaga 2. díjat nyert.

1958. márciusában rádiófelvétel készült *Egy népdalgyűjtő útinaplója* címmel. A Megyei Művelődési osztály megbízásából összeállított egy kiadványt *Cserta partján* címmel, amelyben 136 göcseji népdal szerepel (1959-ben jelent meg.)

1960. februárja: újabb rádiófelvétel, iskolai kórossal és vegyes karral a műsoron.

1960. február 14.: Göcseji dalostalálkozó Nován. Vendég: Volly István zenészerző.

1961. május 5-én Kőszegen, a Falusi Színjátszó Napok keretében *Göcsejről jöttünk* címmel Göcsej népköltészetét és népszokásait mutatták be.

A Zala megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya megbízta a zalaegerszegi Liszt Ferenc zenei tagozatos általános igazgatói teendőinek ellátásával, amit el is vállalt.

1962-ben folytatta a népzene gyűjtését Zalaegerszegen.

A megalakult pávakörök munkáját segítette dalcsokor-összeállításaiival. 1972-ben a Magyar Rádió *Mondókák és gyermekjátékok* című munkáját dicséretében részesítette. 1973-ban megismerkedett Badacsonyi Lajossal, aki rengeteg népdal énekelt neki – később az életútját is megírta *Fekete föld termi a jó búzát* címmel, amelyben az életpálya mellett Badacsonyi Lajos népdalkincsét is ismerteti. Ugyanebben az évben a Summásdalok című pályamunkája is díjat nyert. Szeptemberben megjelent *A zalai zöld erdőben* című népdalgyűjteménye. A Rádió felkérésére elkészítette a *Kivirágzott a diófa – mondókák és gyermekjátékok Zala megyéből* című munkáját. 1975-ben *Nótafaiskola* címmel felvételt készített a Rádió a Liszt Ferenc Általános Iskola népzenei csoportjáról.

1977-ben rádiófelvétel készült *Daloló, muzsikáló tájak: Göcsej, Egy zalai nótafa: Badacsonyi Lajos*, illetve *Három göcseji nótafa* címmel.

1979-ben „Kiváló népművelő” kitüntetését kapott a Parlamentben; ugyanakkor Badacsonyi Lajos „A népművészet mestere” kitüntetését kapta.

A Zala megyei Idegenforgalmi Hivatal megbízásából *Göcseji lakodalmas* címmel egy négyórás játékot állított össze.

1980-ban megjelent harmadik népdalkiadványa: *Hallottad-e hírét Zalaegerszegnek?* címmel. A kötet 333 népdalt foglalt magába.

Még ebben az évben megkapta a Pedagógus szolgálati emlékérmét. 1983-ban a Rádió felkérte a *Szólj, szólj sípom* című műsor készítésére (népdalok, játékok Kandikó-körmeyéről, Nováról. Észak-Göcsejről és Zalakomárról).

1985-ben a televízióban bemutatták a *Daloló, muzsikáló tájak* című műsorát. 1987-ben összeállította a *Zalai népi mondókák és gyermekjátékok* című gyűjteményét. 1988. május 28-án *szép Zalában születtem* címmel kiadták hangfelvételt.

1989. április 18-án Zalaegerszeg városától „Pro Urbe Zalaegerszeg” kitüntetést kapott. Novemberben megjelent *Új hold, fényes nap* című kiadványa, mely gyermekjátékokat és mondókákat tartalmaz.

1990. augusztus 18-án *Megyei Alkotói* díjjal tüntették ki. 1995. márciusában megjelent az *Édesanyám rózsafája* című könyve, amely negyven népdalcsoportot tartalmaz.

1996. május 13-án „Zalaegerszeg díszpolgára” kitüntetést kapott.

Az 1980-90-es években sem hagyott fel népművelői munkájával: segítette a pávakörök fejlődését, népzenei ismertetőket tartott, táborokba járt mesélni a népzeneről, énekes népszokásokról; a Zenetudományi Intézet tanácskozásain rendszeresen részt vett. Népdalköri találkozókra hívták előadónak – volt, hogy ő maga is énekelt népdalokat (saját gyűjtésűeket). Továbbképzéseket tartott a népzenei együttesek és citerazenekar-vezetők számára. Rengeteg folklór-rendezvényen vett részt – akár mint zsűritag, zsűrielnök, akár mint néző. Zala megye a népzenei szakbizottságának vezetőjéül választotta. A óvodák, iskolák rendszeresen hívták rendhagyó népzenei órát tartani. Szeretettel fogadták, és szívesen tanulták a régi gyerekjátékokat és népdalokat, amelyeket megtanított neki.

II. ZALA MEGYE NÉPZENÉJE

Zala megye valamikor az ország legelzártabb, legelmaradottabb vidékei közé tartozott. A rossz útviszonyok miatt ősztől tavaszig szinte megközelíthetetlen volt a szelíd dombok lábánál és hátán meghúzódó sok apró kis falucska, melyek lakói jobban megőrizték a nép érzésvilágát kifejező népdalokat, énekes-zenés népszokásokat, gyermekjátékokat és mondókákat, mint a fejlettebb országrészek lakói. A távolságok ugyan nem óriásiak, de az őszi esőzések beálltával tavaszig szinte járhatatlan utak éppen akkor zárták el falvaikat a külvilágtól, amikor a munka szünetelése időt adott volna a szórakozásra. Így maradt a fiataloknak kikapcsolódásuk a kukoricafosztás, tollfosztás, a fonó. Ilyenkor csendültek fel a nagyszülőktől és más helyekről tanult vidám és szomorú nóták, balladák, mesék, tréfás és tragikus történetek. Itt alakult, formálódott az a népköltészet, az a zene, amelyet Zala népköltészetének, népzenejének hívnak. Zala megye népzenei szempontból az ország egyik legsajátosabb, legérdekesebb tája. (Nem véletlen, hogy népzenekutatóink kezdetben a magyar nyelvterület határai mentén gyűjtötték legértékesebb népdalaikat – ehhez a területhez tartozik Zala megye is.)

Zala a Bartók Béla által meghatározott első zenei dialektusterületnek, a Dunántúlnak része. Ezen belül elsősorban a déli, másodsorban a nyugati rész dallamkincse jellemző rá; lényegében azonos Baranya, Tolna, Somogy megyéével, kisebb mértékben Vas és Veszprém megyéével.

III. A NÉPZENEGYÜJTÉS TÖRTÉNETE ZALÁBAN

Pálóczi Horváth Ádám (ő lett a zalaegerszegi zeneiskola névadója) 1813-14-ben petrikeresztúri tartózkodása idején írta meg az *Ő és új, mintegy ötödfélszáz ének, ki magam tsinálmánya, ki másé* című gyűjteményét, melyben egyaránt találhatók régi dalok, újabb műdalok, idegen dalok, saját és mások szerzeményei. (Ő még nem népdalgyűjtő; csak a maga dallamismeretét foglalja írásba.)

Plánder Ferenc novai plébános gyűjtését a Tudományos Gyűjteményben publikálta 1838-ban *Göcsei esmérete* címmel.

Kövári Béla 1876-ban megjelent *Göcseji népdalok* című gyűjteménye csak szöveget tartalmaz, de szöveg szerint sem mind népdal.

Gönczi Ferenc 1895-1905. között Göcsej és Hetés apró falvaiban gyűjtötte a vidék néprajzi anyagát; ezzel együtt a népköltészetet is. Könyve *Göcseji népdalok* címmel 1948-ban jelent meg.

Sebestyén Gyula 1898-ban tíz zalai községben gyűjtött és gyűjtetett regös énekeket. Vikár Béla után ez volt a második fonográffal végzett népzene gyűjtés. 1902-ben *Regös énekek* című könyvében jelent meg az általa gyűjtött anyag.

Vikár Béla a modern népzene kutatás megteremtője 1906-ban és 1909-ben járt Hetésben – az azóta is országszerte elterjedt *Két szál pünkösdrózsa* Resznekén került fonográfhangrészére 1909-ben. (Vikár fonográf felvételeit Bartók jegyezte le 1906–1921. között.)

Bartók Béla 1906-ban gyűjtött Zala megyében Keszthelyen és környékén.

Dr. Péczeli Attila 1920–1950. között végzett gyűjtést Zalakomáron és környékén. (Az *Árokparti kőfény* az ő gyűjteményéből vált közismertté.)

Kodály Zoltán Péczeli vendégeként járt Zalában. Ő gyűjtötte a kvintváltó kanásznóta- és cinegemadár-változatokat.

Seemayer Vilmos igen jelentős és eredményes kutatómunkát végzett megyénkben 1932–36 között. A szimbólummá vált *Röpi*, páva dallamot ő találta meg 1935-ben Surdon. Az ő déldunántúli gyűjtésével kezdődtek meg a magyar népzenei gramofonfelvételek.

A harmincas években *Dr. Mathia Károly* Kiskanisán, *Dr. Volly István* Zalamerényén, az 50-es években *Buchbinder Oszkár* a megye több községében gyűjtött. Az MTA Népzene kutató Csoportjának kiküldöttei – *Andor Ilona*, *Katanics Mária*, *Dr. Kerényi-György*, *Dr. Kiss Lajos*, *Bartók János*, *Mathia Károly*, *Dr. Vikár László* – elsősorban Vikár Béla és Sebestyén Gyula gyűjtőhelyeit keresték fel. A helyi gyűjtők közül eredményes munkát végzett *Vannay János*, *Fülöp István*, *Pungor Antal*, *Turáni Dezső* és *Pelle Margit*. Most is kiemelkedő munkát végez *Horváth Károly*. *Vajda József* 1951. óta foglalkozik rendszeres népzene gyűjtéssel.

IV. GYERMEKDALOK

A gyermekdalok világa sokban különbözik a felnőttek dalaitól. A gyermekdal énekelt szöveg, ritmussal kapcsolt játék. Megtaláljuk benne a zene fejlődését a pár hangnyi motívum ismétlődésétől a szabályos periódusig. A szöveg magából a játékból fakad. A 2-3 hangból álló dallam sokszor a pillanatnyi hangulat szüleménye, amikor a gyerek önfeledt játék közben szükségét érzi, hogy a játékot, mozgást dallammal kísérelje, ami sokszor értelmetlen szöveget eredményez. „A gyermek ösztönszerű, természetes nyelve a dal, s minél fiatalabb, annál inkább kívánja mellé a mozgást. A zene és testmozgás szerves kapcsolata: énekes játék a szabad ég alatt, ősidők óta a gyermek életének legfőbb öröme.” Az óvodás és iskolás korú gyermekek játékaik már olyanok, azokhoz meghatározott mozgás, szerepjátszás tartozik. A zalai gyermekjátékok szervesen kapcsolódnak az ország népzenei anyagához. Sok közülük országosan ismert játékdal helyi változata, sajátos zalai jegyekkel. Az MNT első kötetében Zala megyéből 23 községből és 2 tájegységről 60 gyermekjáték szerepel. A valóságban ennél jóval többet sikerült összegyűjteni. A kötet ezek közül mutatja be a legjellemzőbbeket. A játékok menetét a dalok után az adatközlők elmondása alapján jegyezték le, esetenként rajzzal is illusztrálva azokat.

V. NÉPSZOKÁSOK

Az év egyes napjai az emberek életében különböző jelentőséggel bírtak, bizonyos – sokszor babonás – szokások, hiedelmek fűződtek hozzájuk, amelyeknek az egyszerű nép varázslatos tulajdonságokat tulajdonított. A néprajz ezeket *jeles napoknak* nevezi. Ezek jelentős része az évszakok fordulópontjához kapcsolódik, a bőségvarázslás szertartásainak emlékét őrzi. Ma úgy tűnik, mintha a keresztény ünnepekhez kapcsolódnának. Valójában a keresztény ünnepek az ősrégi, pogány természeti ünnepek időpontjához alkalmazkodtak, és a vallásos elemek mellett fellelhetők őseink pogánykori szokásainak emlékei.

A jeles napok énekei egyrészt kötetlen szerkezetűek, de találhatók köztük strófikus dallamok is. Az egyes népszokások énekei színjátékszerűek (misztériumjátékok). A szereplők gyermekek, de legények, felnőttek is bekapcsolódhattak.

A jeles napok

– újévi köszöntő (január 1.)	– húsvéti komálás
– Háromkirály-járás (január 6.)	– pünkösdi királyné-járás
– farsang	– Luca-napi kotyolós (december 13.)
– Balázsjárás (február 3.)	– betlehemjárás
– húshagyó kedd	– karácsonyköszöntő (karácsony előestéje)
– Gergely-járás (március 12.)	– regölés
– húsvéti határjárás (nagyszombat éjjel)	– István- és János-napi köszöntő

Ezek közül jellegzetesen zalaegerszegi a húsvéti határjárás, amelyet állítólag a törökök felett aratott győzelem emlékére jártak. Nyugat- és dél-dunántúli énekes népszokás a regölés, valamint az István- és János-napi köszöntőének, amely strófikus szerkezetű, régi stílusú dallamú – ezek 90%-a Zalában található.

Hogyan él ma a népzenei hagyomány? Akik szeretik a népdalokat, akik szívesen éneklük, azok leginkább az új stílusú népdalokat kedvelik. Régi dallamokat csak ritkán lehet hallani, főleg idősebbektől.

Az összehasonlító népzenetudomány bizonyította, hogy ötfokú kvintváltó dallamaink közül több az Ural vidékén élő rokon népeknél ismert. Ez azt igazolja, hogy ezeket a dallamokat, illetve az ötfokú ereszkedő stílust népünk az őshazából hozta magával, és ezer év alatt nemcsak fenntartotta, hanem újabb dallamtípusokkal is továbbfejlesztette. Olsvai Imre: *A somogyi magyarság népzeneje* című tanulmányában a Dél-Dunántúlra jellemző népdalokat hat tömbbe csoportosította. Mivel Somogy és Zala megye között népzenei szempontból nagyon sok rokon vonás tapasztalható, Vajda József is e csoportosítás szerint rendszerezte a zalai anyagot.

Az első csoportban tartozik a Röppöl, páva típusú dallamok nagy családja (ötfokú, egymagú, ereszkedő-kvintváltók A^5A^5AA alapképlettel). Mindegyikben megvan az A-val jelölt „pávamag”, függetlenül attól, hogy egyes dallamváltozatai gyakran más szerkezetet mutatnak (A^5ABA vagy $AABC...$). Ide tartoznak még a kanásztánc-típusú dalok és a „cinegemadár” változatai. A „pávamagú” dallamok csoportjába tartozik a Dél-Dunántúlra igen jellemző „gulásbojtár”-dallamtípus – rengeteg változata él a zalai nép ajkán. Az első típusba tartozik még „kis kanász” dallamtípusa is.

A második csoportba tartoznak a visszatérő szerkezetű, új stílusú „páva-egymagú” dallamok.

A harmadik típushoz az egymagúakkal rokon típusú egyéb ereszkedő dallamok tartoznak.

A negyedik típust a középen induló, majd oktáv tájáról leereszkedő többmagú dallamok képviselik. A dallamok eleje kvint-kvart magasságban időzik, vagy alaphangról indulva ide torkollik. Az ide tartozó népdalok sajátosan dél-dunántúliak.

Az ötödik típust a kvint-kvart táján mozgó, sorokat megismétlő, ereszkedő, többmagú dallamok alkotják. Legjellegzetesebb képviselőjük a párosító szövegű Piros pünkösdrózsza.

A hatodik csoport egyéb Zalára (Dél-Dunántúlra) jellemző régi dallamokat foglal magába. Ezek részint párosítók, lakodalmas, illetve alkalomhoz nem kötött dalok.

A daloknak kb. 2/3-a sajátosan nyugat- vagy dél-dunántúli dallamtípus; a többi dallam pedig más vidéken is meglévő típusnak helyi változata. Ezekben vagy a szöveg, vagy valami egyéb zenei jellegzetesség (pl. dunántúli magas terc-intonáció) figyelmeztet a zalai környezetre. Az új stílusú dalokban viszonylag kevés a kimondott tájjelleg, ezekben olykor egy-egy helyi szöveg- vagy dal-
lamfordulat tér el az országos alakoktól.

A dél-dunántúli dallamterület legjellegzetesebb intonációs sajátossága az ún. dunántúli pentatónia. Az ötfokú dallamok egy részében ugyanis a 3. és 7. fokot ingadozó magassággal, sokszor fél hanggal feljebb éneklük; dó helyett di, szó helyett szí lesz az intonáció. Ez a dunántúli terc és szep-tím jelensége. Sok dallamban váltakozva fordul elő kis és nagy terc, illetve kis és nagy szeptim – ez is dunántúli intonáció. (Több hazai és külföldi népzenekutató figyelt fel arra, hogy egyes rokonnyelvi tájakról – bizonyos csuvas és cseremiszi vidékekről – nagyterces ötfokú dallamok kerültek elő, és sok finnugor nép körében „bizonytalan tercű” éneklés és hangszerhangolás található.)

VI. NÉPI HANGSZEREK

Népi hangszerek tekintetében Zala megye ma már eléggé szegényes. Régen használatos volt az „*ötlük hosszú furugla*” és a *duda*. (Seemayer látta és hallotta az utolsó dudást Zalában 1932-ben Murakeresztúron.) Saját készítésű *hatlikü rövid furulya*, *nádsíp*, *nyírfakéreg-síp* – ezek a hangszerek még megtalálhatók. A *köcsögduda* még ma is használatos: a citerazenekarok „bögőjét” szolgáltatja. A *citera* ma is nagyon népszerű – citerazenekarok alakulnak még most is. A gyári hangszerek közül a *hegedű*, *cimbalom*, *nagybőgő*, *klarinét* használatos az ún. népi vagy parasztszenekarokban. A parasztszenedék már nagyrészt elhagyták a hagyományos, jellegzetes játéktílust. A még meglévő és alkalmanként összeálló zenekarok a cigányzenészek játéktílusát, akkordfűzését vették át.

VII. A NÉPDALOK CSOPORTOSÍTÁSA

A népdalgyűjteményekben szereplő népdalokat szövegük tartalma és hangulata alapján csoportosította. Ezen belül zenei sajátosságai szerint rendszerezte Járdányi Pál Magyar népdaltípusok című munkája alapján.

A *párosító dalokat* Bartók Béla sorolta be a magyar népzene „szertartásos dallami” közé, az alkalomhoz kötött dalok egyik csoportjaként. A régi tollfosztók kedvenc énekes játéka volt a kosarazás. „A párosító dalnak és kosárlétkének alap gondolata közös: a szeretők egyesítése gondolatban. A párosító dalban ez az összedalolás a két névnek a versbe foglalásával történik” – írta Kerényi György tanulmányában. Az MNT IV. kötetében a 707 tipikus párosító dal közül 217 Zala megyéből való.

A *lakodalom* a legjelentősebb népszokások egyike; szokásanyaga igen gazdag, vidékenként más és más. Bartók feltevése szerint valamikor a lakodalom dalai külön kategóriát alkottak. A későbbiek folyamán ezek a lakodalmas dallamok más alkalmakkor is előadásra kerültek, sőt egyéb szövegek is tapadtak hozzájuk. De fordítva is történhetett: régi lakodalmas szöveghez új dallamok kapcsolódtak. A régi lakodalom énekes-zenés-táncos játékaik közül a tréfas temetés, seprűtánc, mőzsártánc érdemel említést. Ezekben a táncokban pogánykori szertartások emlékeképpen és a lakodalom témájának megfelelően több-kevesebb stilizált házassági mozdulat-elem szerepel.

A *mulatódalokból* ma már igen kevés él, csak az idősebbek emlékeiből ismerhetjük meg őket. A régi zalai gazda legkedvesebb szórakozása a szőlőhegyi poharazgatás, pincszer volt, ahol a jóízű beszélgetések, tréflázások közben csendültek fel a borivó nóták. Ma már inkább csak a lakodalmasokban, vendégségeken (névnap, búcsú) kerülnek elő.

A *katonadalok* nagy része országosan ismert új stílusú népdal, amelyek inkább szövegváltozatukban zalainak: egerszegi kaszánya, novai utca, tőfeji állomás... Mással eltérő város- és falunép kerül a dalba.

A fiatalság dalai a *szerelmi dalok*. Ezek a legismertebbek, közülük legtöbb most is él. Ebből következik, hogy nagyobb részük dallama új stílusú.

A *cseléd-sors*, *summásélet* és *pásztorokodás dalai* nagyon értékesek. A nehéz sorsát panaszoló ember tehetetlen fájdalomát fejezik ki a cseléd-sors népdalai. A pásztorelet dalai legnagyobb részénél régi dallamok.

A *betyárdalokat* és *rabnótákat* szinte nem is lehet egymástól elválasztani. Már Kövály kiadványában (Gőcseji népdalok) is szerepel a balladák között több betyár neve. Ezen dalok legnagyobb része régi stílusú.

A *népballada*, az ún. „hosszú nótá” még ma is él Zala megyében a nép ajkán. Közülük néhány országosan ismert, de vannak közöttük olyanok, amelyek a gőcseji nép balladateremtő erejét bizonyítják.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Vajda József: Cserta partján
2. Vajda József: A zalai zöld erdőben
3. Vajda József: Fekete föld termi a jó búzát.
4. Vajda József: Hallottad-e hírét Zalaegerszegnek?
5. Vajda József: Édesanyám rózsafája